

Posudek na diplomovou práci Alžběty Knorkové

Validizace testu rozpoznávání emocí

Pamatuji se, jak byl v devadesátých letech na naší katedře psychologie koncept emoční inteligence přijat zpočátku s rozpaky (především s poukazem na již existující pojem sociální inteligence). Svou roli v tom sehrála i Golemanova kniha, která tento koncept zpopularizovala, ale zároveň vzdálila akademickým úvahám. Z knihy totiž nebylo zjevné, zda Goleman použil Occamovu břitvu a zda svůj koncept dostatečně validizoval. Jak se později ukázalo, byla jeho tvrzení o to odvážnější, oč méně byla empiricky prokázána. Že je téma emocí jako důležité složky řešení určitých typů problémů opravdu důležité (a nepřevoditelné na klasické inteligenční teorie) potvrdilo později (a vlastně už krátce před tím) množství různých podobných konceptů, které zahrnovaly i vlastní operacionalizace. A tak došlo k zajímavému úkazu - dříve než bylo možné spojit termín emoční inteligence s konkrétním, všeobecně akceptovaným způsobem diagnostiky, objevilo se hned několik zásadně odlišných (neboť výkonových i nevýkonových) nástrojů, které si kladly za cíl emoční inteligenci měřit. Celý tento vývoj autorka v teoretické části kriticky reflektuje (poté, co si připraví půdu rozbořením samotného pojmu emoční inteligence a obecnými teoriemi emocí), aby si nakonec vybrala podrobnější rozbor dvou reprezentantů takových nástrojů, výkonového testu MSCEIT, jehož autory jsou Mayer, Salovey a Caruso, a sebeposuzovacího (tedy nevýkonového) testu Bar-Onova. Teoretická část je přehledně strukturovaná a na téměř padesáti stranách adekvátním způsobem přibližuje danou problematiku. Zde mám jen jednu připomínku - rozpoznávání výrazů emocí, které je jen dílčí oblastí emoční inteligence, mohlo být možná věnováno více prostoru (třeba na úkor Bar-Onova testu, který již v empirické části nefiguruje) - nejen z hlediska používané diagnostiky, ale také dosud objevených souvislostí.

V empirické části představuje autorka dosud nepublikovanou metodu Test rozpoznávání emocí (TRE) zaměřující se na rozpoznávání základních emocí dle Ekmanovy definice. Tato metoda, inspirovaná Ekmanovým testem METT (microexpression training tool) by měla do budoucna umožnit diagnostikovat (a rozvíjet) schopnost rozpoznávat emoce, což je jeden z aspektů emoční inteligence. Z toho důvodu autorka v rámci konstruktové validizace sleduje

konvergenční validitu testu TRE korelací s MSCEIT. Z metodologického hlediska postupuje náležitě od formulace hypotézy, přes výběr vzorku i následnou statistickou analýzu. Prokazuje, že test TRE statisticky významně koreluje s EQ zjišťovaným testem MSCEIT. Je zajímavé (neboť nepředvídané), že vyšší korelace dosáhl test s dimenzí „využití emocí“ než s dimenzí „rozpoznávání emocí“. Autorka tento nálezný v diskusi patřičně komentuje. Pokud jde o diskusi, která zvažuje řadu souvislostí, ale i omezení daného výzkumu, opakovaně autorka poukazuje na souvislost některých (nižších) výsledků s velikostí vzorku (N=65); zde by však mělo být přesněji rozvedeno, že může být nižší hodnota u menšího vzorku dosažena kvůli většímu rozpětí intervalového odhadu střední hodnoty – samotný bodový odhad střední hodnoty by neměl být pro různě velké vzorky odlišný. Diplomová práce každopádně prokázala, že test TRE s emoční inteligencí koreluje a je i přes krátkou délku (která může být z diagnostického hlediska výhodou) reliabilní. Empirická data umožnila kromě konstruktové validizace provést i validizaci kontrastní, a to díky srovnání autorčina vzorku s původním vzorkem, na kterém byla uskutečněna psychometrická analýza finální verze testu TRE. Původní vzorek totiž obsahoval větší podíl studentů psychologie. Kromě toho bylo možné porovnat i další psychometrické charakteristiky testu u obou souborů. Jedním z vedlejších témat byla i otázka genderových rozdílů v testech MSCEIT a TRE, kde se ukázalo, že je test TRE genderově neutrálnější. I když není práce příliš rozsáhlá, je náležitě zpracována po formální i obsahové stránce, a je i prakticky přínosná. Autorka prokázala schopnost zorganizovat, vyhodnotit a kriticky reflektovat validizační studii. Zajímalo by mne, jaké má autorka další nápady ohledně jiných možných důkazů validity uváděných ve Standardech pedagogického a psychologického testování. Práci doporučuji k ústní obhajobě a předběžně navrhuji známku výborně.

Radvan Bahbouh

Katedra psychologie FF UK